

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Rahandusministeeriumile ja
Kadri Talile

Teie:

Meie: 12.04.2021 nr 1-5/21/5023

Tagasiside ja tähelepanekud EL toetuste kaasamiseminaridelt

Suur aitäh märtsi lõpus korraldatud kaasamiseminaride eest. Nendel osalemine andis olulist infot sellest, kuidas plaanib Eesti kasutada ELi toetusi perioodil 2021-2027. Oli sisulisi arutelusid ning näeme, et ministeeriumid on huvitatud meetmete kujundamisest selliselt, et nendest oleks enam kasu. Tänuväärne on, et saame meetmete kujundajatega otsesuhtlust jätkata.

Siiski tahaksime tuua välja mõned põhimõttelisemad ja meetmete- ning valdkondadeülesed tähelepanekud, millest oleme nõ meetme omanikele ka märku andnud, kuid mida peame oluliseks jälgida kogu protsessi koordineerimise juures.

- **Ei-kahjusta-oluliselt printsiibi järgimine kõigi meetmete juures.** Arutelud ei andnud kindlustunnet, et ministeeriumites on ühtne arusaam sellest, mida tähendab "ei-kahjusta-oluliselt" põhimõte ja kuidas seda silmas peetakse. Põhimõte ei hõlma ainult kasvuhoonegaaside heidet, vaid ka igasugust muud keskkonnakahju ökosüsteemide terviklikkusele, elurikkusele ja kestlikkusele nii maal kui ka merel. Näiteks on sellest põhimõttest lähtumine oluline suundade Rohelisem Eesti ja Ühendatum Eesti kujundamisel, meetmetest nutika spetsialiseerumise, bioressursside väärimdamise, raudteetranspordi arendamise ja digitaliseerimise meetmete juures, kus on oht tekitada olulist kahju. EL toetused ei tohi tekitada survet puidu ja uute maapõue ressursside (nt fosforiit) suuremahulise raie- või kaevandustegevuse toetamisele. Vastavalt Euroopa Komisjoni loodud RRFi juhistele ei tohiks riik soosida ja toetada neid projekte, mis pole kooskõlas ei-kahjusta-oluliselt printsiibiga.
- **Taksonoomia kriteeriumite standardseks osaks seadmine.** Eriti olulised on taksonoomia kriteeriumid kõigi nende MFFi ja RRFi meetmete puhul, mis kuuluvad Rohelisema Eesti ja rohepöörde juurde laiemalt, kuigi taastumist ja säilenõtkust suurendavad meetmed nendega ei piirdu. Taksonoomia kriteeriumite mõte on tagada investeeringute jätkusuutlikkus ja eesmärgipärasus ka pikemas plaanis ja kriteeriumite järgimine võimaldab teha kindlaks, et toetatavad rohelised projektid või ettevõtted, mis panustavad mõnda keskkondlikku eesmärki, ei kahjusta samal ajal mõnda teist. Kuigi RRFi ja teiste EL vahendite plaanimise reeglid otseselt taksonoomia järgimist ei nõua, pakub see lisaks standardile ka konkreetsemaid ja pikaajalisemaid suuniseid tõhusamaks rohepöördeks, mis võimaldab luua ka konkreetsemad ja eesmärgipärased meetmed ning kindlustab investeeringute kestlikkuse. Ilma standardiseeritud lähenemiseta on suur oht, et loodavad meetmed

ei taga pikaaegsete keskkonnaeesmärkide saavutamist. Taksonoomia rakendamine on eriti oluline nendes RRFi meetmetes, mis kvalifitseeruvad nn 37% rohepöörde toetuse alla. Lisaks sellele aitaks taksonoomia kriteeriumite rakendamine kindlustada, et kliimaeesmärkide poole liikumisel võetakse arvesse ka teisi keskkonnahüvesid ja nende kaitsmise vajalikkust, näiteks elurikkust, millega seonduvad murekohad ei tohiks kliimaeesmärkide saavutamisel varju jääda.

- **Väljastada nende projektide, ettevõtete ja sektorite arengu rahastamine, mis võivad oluliselt kahjustada Roheleppe eesmärkide saavutamist.** Arutelude käigus jäi mulje, et erinevatele meetmetele, sh suuna Rohelisem Eesti all olevatele meetmetele, võivad otseselt või kaudselt kvalifitseeruda ressursimahukad ja saastavad ettevõtted, sektorid ja tööstused, mille eluea pikendamine võib oluliselt kahjustada Roheleppe eesmärkide saavutamist, nt kaevandamise ja maapõue ressursi väärindamise, sh fossiilsete kütustega seotud ettevõtmised. Seda panime tähele nt ringmajanduse, ressursitõhususe, nutika spetsialiseerumise ja teiste arutelude juures. Investeeringud ja toetused keskkonnakahjulikumatesse sektoritesse aga pikendavad nende eluiga ja suurendavad neist sõltuvust, töötades seega vastu rohepöörde pikematele eesmärkidele. Lisaks tähendavad investeeringud kahjulikumatesse sektoritesse, et sisuliselt kestlikumatele projektidele, ettevõtmistele ja sektoritele jääb vähem toetust. Sestap on oluline väljastada nende ettevõtmiste või sektorite arengu nii otsene kui ka kaudne rahastamine, mh antud sektorite võimaliku eluea pikendamisega seotud uuringute rahastamine.
- **Soovime rohkem teada ja kaasa rääkida ka nende meetmete osas, mida seminaridel ei tutvustatud.** Meie huvi on anda tagasisidet ja teha ettepanekuid, et EL toetuste kasutamine saaks tervikuna keskkonnasõbralik. Näiteks kliimamuutustega kohanemise meetme puhul avati seminaridel aruteluks vaid need tegevused ja fookusteemad, kus on plaanitud avatud konkursid. Samamoodi on meil huvi EL rahastusest toetatavate bioressursside väärindamise, linnadevahelise kauba- ja reisijateveoga seotud tegevuste vastu, millest seminaridel ei räägitud.
- **Meetmete koosmõju hindamine.** Mõned plaanid ei näi veel piisavalt läbimõeldud, et oleks võimalik garanteerida, et tegemist on lahendustega, mis lähtuvad EL kliimaambitsioonist ja keskkonnaeesmärkidest. Samuti on tähtis, et erinevates valdkondades tehtavad muudatused üksteist ja soovitud reforme toetaksid. Eelkõige keskkonna ja kliima seisukohast on oluline analüüsida plaanitavate meetmete koosmõju ja panustamist rohepöörde eesmärkide täitmisel. Aruteludel küsisime, kuid jäi veidi arusaamatuks: kuidas on plaanitud RRP, millele keskkonnamõju hindamist ei tehta, asjakohasuse ja mõjususe hindamine?
- **Taasterahastu vahenditest elurikkusesse investeerimine.** Euroopa Komisjoni RRFi soovitusel on rohepöördega seoses ekstra ära märgitud elurikkuse toetamine ning sellega seotud investeeringud, näiteks Natura 2000 võrgustiku arendamine. Sellest hoolimata pole Eesti riiklikus plaanis ühtki elurikkusega seotud investeeringut, mis toetaks rohepöörde looduslikku poolt, kuigi võimalusi elurikkuse toetamiseks jagub. Investeeringud elurikkusesse toetaksid ELi elurikkuse strateegiat aastani 2030, mis näeb ette elurikkuse toetuste tõusu eelarveperioodil 2021-2027. RRF on elurikkuse investeeringute osas sobiv oma kiire rahastuse kättesaadavuse poolest, mis haakub EL eesmärgiga tõsta elurikkuse investeeringud 7,5% peale aastaks 2024. Näiteks oleks RRFi toetusega võimalik investeerida Natura 2000 alade inventeerimisse, mis aitaks teha kindlaks, et elurikkuse seisukohalt olulised

elupaigad oleksid kaitseväärtusele vastava kaitsežiiimiga kaitstud. Hetkel pole Natura 2000 aladele jääval metsamaal tehtud loodusdirektiivi elupaikade inventuuri 49% metsamaa ulatuses, mis tähendab, et märkimisväärne osa suure kaitseväärtusega metsadest on hävimisohus¹. Majanduslikust vaatest on elurikkuse investeeringud samuti vajalikud: ülemaailmselt on arvestatud, et looduskaitsest tulenevad kasud võrreldes tegevusetusega on 100:1². On oluline märkida, et elurikkuse säilimine ja toetamine on ühiskonna säilimise seisukohalt erakordselt tähtis. Inimesed sõltuvad ökosüsteemidest oma eluks vajalike tingimuste säilimiseks, mistõttu ei ole laialdane ökosüsteemide hävimine ühiskonna jaoks realistlik valik.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Tähelepanekute koostamisse on panustanud Eesti Keskkonnaühenduste Koja kliimatöörühma liikmed Eestimaa Looduse Fond, Eesti Roheline Liikumine ja Keskkonnaõiguse Keskus ning Balti Keskkonnafoorum.

¹ <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=bd40605b-45ed-43d6-9e6a-659b8ca114d4>

² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-annex-eu-biodiversity-strategy-2030_en.pdf